Ο καημός της ομορφιάς (Κώστας Ε. Τσιρόπουλος)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 18 Ιανουαρίου, 2006

Κεφάλαιο από το βιβλίο "**Η μαρτυρία του ανθρώπου**" ("Οι εκδόσεις των φίλων", σελ. 384)

Περισσότερα για το βιβλίο πατήστε εδώ

Τί είναι ένας άνθρωπος της εποχής μας μπροστά σ' ένα καθρέφτη; Ίσως χαρούμενος, ίσως απρόσεχτος, ίσως βιαστικός, ίσως θλιμμένος... Πάνω απ' όλα όμως, ένας άνθρωπο ανήσυχος. Αντίκρυ σ' αυτό το σατανικό κρύσταλο βρίσκει όλον αυτό τον εξωτερικό άνθρωπο, τον εξωτερικό εαυτό που ζει και κινείται και που εκείνος δεν τον γνωρίζει παρά μονάχα από μέσα. Ζούμε ουσιαστικά, δηλαδή συνειδητοποιούμε τη ζωή μας με τον μέσα μας κόσμο, με τον μυστικό μας μηχανισμό που δεν παραλείπει να φέρνει τους κραδασμούς του στην επιφάνεια, στον εξωτερικό εαυτό μας, που μοιάζει σα να περιμένει.
Αισθάνεται ο άνθρωπος συχνά αυτό το όργωμα που οι εσωτερικές περιπέτειες επιτελούν στο πρόσωπο και στο κορμί του. Δεν είναι μονάχα τα δάκρυα, δεν είναι οι ρυτίδες. Είναι η συνειδητοποίηση της σύνθετης φύσης του και της συν - πάθειας του κορμιού με την ψυχή, και της ψυχής με το κορμί. Έτσι, συχνά έρχεται να σταθεί μπροστά στον καθρέφτη με τρόμο. Φοβάται μήπως προδόθηκε, μήπως τα σκοτεινά μυστικά της ύπαρξης αποκαλύφθηκαν, μήπως βγήκε πάνω στο πρόσωπό του και μιλεί η ψυχή. Αλλ' αυτό είναι αναπότρεπτο. Ο Λεονάρδο ντα Βίντσι έλεγε πως μετά τα σαράντα του χρόνια ο άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τη φυσιογνωμία του. Ως τότε, έχουμε αλλοιώσεις που μονάχη της επιτελεί η φύση. Αλλ' από τότε κι υστέρα, η ψυχή ανεβαίνει, καλή ή κακή, χαρακτήρας μοχθηρός ή αγαθός, επιπόλαιος ή σταθερός σαν πέτρα, κι αποτυπώνεται στη μορφή. Αν έχεις πείρα, επιμονή και προσοχή, μπορείς να διαβάσεις τον άλλο σαν ανοιχτό βιβλίο.
Η υποψία μήπως προδοθεί ο κόσμος των μυστικών του, και καταλυθούν τα νοητά τείχη της προσωπικότητάς του είναι η μια αιτία της ανησυχίας του ανθρώπου που στέκεται μπροστά σ' ένα καθρέφτη. Η άλλη αιτία είναι ο καημός της ομορφιάς.
Δεν πρόκειται εδώ για την ομορφιά που αναζητούμε αδιάκοπα διψασμένοι στον γύρω μας κόσμο, στη φύση, στους άλλους, και που αιφνίδια αφοπλισμένοι σιμώνουμε για να δροσιστούμε και να μεθύσουμε από το θέαμα αυτό του ανεξήγητου θαύματος. Ο άνθρωπος στέκεται ανήσυχος στον καθρέφτη και ψάχνει με σταματημένη ανάσα να βρει πάνω στο πρόσωπό του, σ' αυτά τα μάτια, τα φρύδια, τα χείλη, το μέτωπο, τα μαλλιά που είναι απολύτως δικά του και που άλλα δεν πρόκειται να του ξαναδοθούν, τα ίχνη, τα πειστήρια μιας ομορφιάς κι όσο αυτά είναι πιο έντονα, πιο φρέσκα, τόσο κι ο γλυκύς, μεθυστικός πυρετός της ζωής του ανεβαίνει. Η ομορφιά που βλέπει

τριγύρω, στη φύση, τον γοητεύει και βαθύτερα τον καθαίρει, τον γαληνεύει, σα να είναι μια μυστηριώδης επαφή με την αιωνιότητα. Η ομορφιά που συναντά στους άλλους τον ταράζει, τον βασανίζει, τον κάνει και χάνει την ισορροπία του την εσωτερική, κι αισθάνεται φτωχός κι αδικημένος στα δικαιώματα της ζωής του. Η ομορφιά όμως που νιώθει πως φέρει επάνω του σα χρυσοϋφασμένο ένδυμα, του δίνει θάρρος και σιγουριά, τον κάνει να περνά χωρίς μεγάλην αντίσταση, είναι κάποια γεύση δύναμης κι ελευθερίας.
Διαπιστώνοντας ο άνθρωπος μπρος στον καθρέφτη τα σημάδια της ομορφιάς πάνω του, αισθάνεται πως μέσα του αποκαθίσταται κάποια πολύτιμη υπαρξιακή ισορροπία, πως δικαιούται να ζήσει διαφορετικά, με κάποια συνείδηση υπεροχής, συμφιλιωμένος με τη μοίρα του και λησμονεί συνήθως τη φθορά της ομορφιάς που κάνει τον Ίψεν να γράφει στον «Πέερ Γκύντ» πως η ομορφιά είναι μια σύμβαση που έχει πέραση σε τόπο και χρόνο.
Όταν όμως ο άνθρωπος που βρίσκεται αντίκρυ στον καθρέφτη δεν κατορθώνει ν' ανακαλύψει και να ευφρανθεί από τα σημάδια της ομορφιάς που ψάχνει να βρει επάνω του; Όταν όλα στο πρόσωπό του είναι κοινά ή κι ασχημοβαλμένα και καταλαβαίνει πως διασχίζει τη ζωή άσημος, χωρίς να τον προσέχουν εξ αιτίας της ομορφιάς του, χωρίς να διαθέτει την ακτινοβολία και τον μαγνητισμό ενός ωραίου βλέμματος, ο άνθρωπος συνήθως αισθάνεται την ανησυχία του να μεταστρέφεται σε μια πεισμωμένην απελπισία. Θα ήθελε να γκρεμίσει τον εαυτό του για να τον ξαναχτίσει στα μέτρα και στις αξιώσεις της ομορφιάς. Θα ήθελε ν' αρνηθεί τον εαυτό του, να τον απορρίψει και να ζητήσει έναν άλλο, καινούριο και χαριτωμένο από το κάλλος.
Είναι ένας καημός οδυνηρός η δίψα αυτή του κάλλους, καημός που αν δεν παρέμβει το πνεύμα με τις αμετάθετες εγγυήσεις του, μεταμορφώνεται σε μια πληγή αδιάκοπα ανοιχτή που διαστρέφει τον χαρακτήρα και τον γεμίζει δηλητήρια. Εδώ έχουμε συνήθως μια κίνηση αντίθετη και παράδοξη, μέσα στην ανθρώπινη ύπαρξη: αντί να επηρεάσει και να διαμορφώσει, ή τουλάχιστο, να χαλιναγωγήσει το πνεύμα το κορμί, έρχεται το κορμί και με τους υλικούς καημούς, διαστρέφει το πνεύμα και του απορροφά όλη τη δροσιά και τον πλούτο της γενναιοφροσύνης. Είναι όμως υλικός καημός η ομορφιά; Η ερώτηση θρυμματίζεται πάνω σ' ένα βαρύ κι αδυσώπητο μυστήριο. Γιατί θέλουμε, γιατί διψάμε να κατέχουμε και να βλέπουμε την ομορφιά; Γιατί η ασχήμια αμαυρώνει τη ζωή και μας δημιουργεί μιαν ασυνείδητη απώθηση; Κανείς δεν μπορεί, νομίζω, ν' αποκριθεί παρά μονάχα με υποθέσεις. Ίσως η ομορφιά που αντικρύζουμε πάνω μας και γύρω μας να είναι ένα σημάδι αψευδές της θείας καταγωγής μας, που ανταποκρίνεται στο θείο, που αποτελεί την αιώνιαν ουσία του ανθρώπου, την ψυχή του.
Ίσως η ομορφιά να είναι η χαρμόσυνη πιστοποίηση μέσα σ' αυτό τον αλλοπρόσαλλο κόσμο μας της θείας βεβαιότητας πως όλα πλάστηκαν «καλά λίαν».
Ίσως όμως ν' αποτελεί και μια σατανική διαστροφή της ανθρώπινης φύσης, ένα υποκατάστατο τεχνουργημένο από το κακό για να καταλάβει τη θέση της ηθικής, της πνευματικής ομορφιάς που είναι άφθορη στο χρόνο και πάντοτε ισχυρή.

Γιατί δεν στέκεται ανήσυχος μπροστά στον καθρέφτη μονάχα εκείνος ο άνθρωπος ο ενδεής της ομορφιάς. Στέκεται κι ο προικισμένος, καθώς αρχίζει να βλέπει τα ίχνη του χρόνου ν' αποτυπώνονται όλο και πιο βαθιά στο πρόσωπό του και να κλαδεύουν τις δυνάμεις του σώματός του. Η βαθμιαία απώλεια του κάλλους είναι ένας συνεχής βηματισμός προς το θάνατο που θαρρείς κι αρχίζεις ν' ακούς τον απαίσιο γδούπο των ποδιών του.
Η απουσία της ομορφιάς είναι καημός, καημός όμως είναι κι η απώλειά της. Έρχεται ξάφνου μια μέρα που όλοι, όμορφοι και μη, στέκονται μπροστά στον καθρέφτη με την ίδια πίκρα με την ίδια ανησυχία, κι αναρωτιούνται, όλοι γεμάτοι απορία «γιατί;» «γιατί δεν μούδωσες;» «γιατί μούδωσες και μου το πήρες;». Αυτό, ώσπου νάρθει ο θάνατος, να συντρίψει τα μάνταλα κάθε πόρτας και ν' αποκαλύψει τη χαμένη κάτω από τέτοιες έγνοιες ψυχή. Γιατί η ψυχή, η θέσει, πρώτη και κύρια έγνοια του ανθρώπου, είχε βουλιάξει μέσα στον καημό της ομορφιάς της, ακόμη περισσότερο, μέσα στη λάμψη και στον πανηγυρισμό της ομορφιάς που βρίσκεται στο κορύφωμα της επιβολής και της δύναμής της. Σπάνια θα συναντήσεις όμορφο άνθρωπο που να σ' αφήσει να υποψιαστείς πως έχει ψυχή, πως νιώθει το μέγα και υπερούσιο σκίρτημά της και πως η μεγάλη του έγνοια στρέφεται προς αυτήν. Η ομορφιά την έχει ρίξει βαθιά, σε ειρκτή απ' όπου δε μπορεί πια ν' ανέβει παρά με μεγάλες οδύνες και δάκρυα.
Σ' άλλους καιρούς, αντίκρυζαν μ' άλλο βλέμμα την ομορφιά. Ακόμη κι η σωκρατική έκσταση μπροστά στο κάλλος δεν έμενε αδρανής αλλ' ανέβαινε τρέμοντας από ρίγη αποκαλυπτικά στον άμωμο χώρο της Ιδέας. Το αιώνιο μέτρο ήταν η αρετή, το εσωτερικό κάλλος, το μένον. Το κάλλος της ψυχής ήταν και είναι και το μέτρο του χριστιανικού κόσμου. Το κάλλος της μορφής έχει την αξία ενός έργου του Θεού, κι έτσι δικαιούται ν' αποσπάσει την προσοχή και τον θαυμασμό. Αλλά δεν δικαιούται να γίνει ρυθμίστρια αξία της ζωής και προέχον κριτήριο της ανθρώπινης ύπαρξης.
Και η κατάληξη της εποχής μας είναι αυτή ακριβώς. Μας κατατρύχει ένας οδυνηρός πυρετός δίψας, απόλαυσης, κατοχής της υλικής ομορφιάς. Για την ομορφιά του πνεύματος, που δεν φαίνεται, λίγοι, ελάχιστοι ενδιαφέρονται. Είναι, άλλωστε, επίτευγμα προσωπικής αγωνίας του ανθρώπου και μάχης όμοιας με τη μάχη που δίνει, λόγου χάρη, ο γλύπτης μπροστά στην πέτρα. Χρειάζεται έμπνευση, κόπος, επιμονή.
Η άλλη ομορφιά, του κορμιού, της μορφής, είναι δωρεά. Αρκείσαι να την υπογραμμίζεις και να τη συντηρείς. Είσαι πλούσιος. Η ζωή γίνεται έτσι πιο εκθαμβωτική, πιο χρωματιστή, πιο δελεαστική. Γίνεται ακόμη πιο δελεαστική και κινείται μ' ένα σατανικό αγκομαχητό γιατί σήμερα, που διατρυπά τη συνείδησή μας η αίσθηση του χρόνου, γνωρίζουμε και περιμένουμε και τη φθορά και το θάνατο. Έτσι, δεν θέλουμε να χαθούν ευκαιρίες, δεν αφίνουμε ανεκμετάλλευτη την ομορφιά. Γύρω από αυτό τον πυρετώδη καημό έχει αναπτυχτεί μια ολόκληρη, δαιδαλώδης και παντοδύναμη βιομηχανία. Και όλα πια πηγαίνουν ανάποδα. Ένας σωστός στοχασμός, μια ζωή που θέλει να επιστρέψει στις αυθεντικές της αρχές κι εκείνα οικοδομηθεί, αποτελούν πρόκληση και σκάνδαλο. Ο καημός της ομορφιάς έχει γίνει

παροξυσμός, εμπόριο, διαφθορά του ανθρώπου, περιπέτεια που κρίνει ανεπανόρθωτα και την ατομική αλλά και τη συλλογική ζωή στον αιώνα μας.
1964